

Poznań, 7.11.2024.

Dr hab. Magdalena Bator, prof. UWSB Merito
Uniwersytet WSB Merito w Poznaniu

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Karoliny Adryan zatytułowanej *Zastosowanie elementów Metody Odimiennej Ireny Majchrzak w nauczaniu języka angielskiego dzieci w wieku wczesnoszkolnym.*

Wstęp:

Rozprawa doktorska mgr Karoliny Adryan dotyczy zastosowania elementów Metody Odimiennej Ireny Majchrzak w nauczaniu języka angielskiego dzieci w wieku wczesnoszkolnym. Analiza ma na celu zbadanie rozwoju kompetencji językowych u dzieci uczących się języka angielskiego przy użyciu metody dotychczas stosowanej w nauce czytania w języku rodzimym.

Przedłożona do recenzji monografia została napisana w języku polskim, składa się ze spisu treści, listy tabel i wykresów, wstępu, sześciu rozdziałów, konkluzji, bibliografii obejmującej w sumie 280 pozycji oraz dwóch załączników i streszczenia w języku angielskim, co w sumie stanowi 212 stron maszynopisu. Pierwsze cztery rozdziały stanowią swego rodzaju tło teoretyczne, każdy z nich skupia się na innych aspektach związanych z nauczaniem. W rozdziale piątym mgr Adryan omawia podjęte czynności badawcze, formułuje cele oraz pytania badawcze, charakteryzuje grupę badawczą, a następnie omawia poszczególne etapy przeprowadzonego badania. Rozdział ten stanowi główną część empiryczną monografii. Kolejny - rozdział szósty - zawiera wnioski i interpretacje wyników przeprowadzonego studium przypadku.

Ocena merytoryczna:

Rozdział pierwszy rozprawy, zatytułowany “Integracja treści kształcenia na etapie wczesnoszkolnym”, ma na celu przybliżyć czytelnikowi podstawowe zagadnienia związane z nauczaniem, takie jak różnice między akwizycją a uczeniem się języka, czy językiem obcym a językiem drugim, a także aspekty związane z nauczaniem dzieci w wieku wczesnoszkolnym. Na wstępie mgr Adryan definiuje dydaktykę oraz omawia różne podejścia do nauczania, czym w sposób zwięzły przybliży czytelnikowi rozwój pedagogiki. Następnie przechodzi do omawiania wybranych koncepcji nauczania języka obcego, odnosząc je w szczególności do nauczania dzieci, wskazując ich mocne oraz słabe strony. W kolejnych sekcjach dysertacji Autorka charakteryzuje etapy rozwoju mowy u dzieci opierając się o trzy różne podziały (Kaczmarek 1977; Wygotski 1989; Kurcz 2005); omawia rozwój słuchu fonemowego, rozwój poznawczy, fizyczno-motoryczny i społeczno-emocjonalny w kontekście dojrzałości dzieci.

Rozdział drugi, również o charakterze teoretycznym, koncentruje się na pracy nauczyciela z uczniem. Doktorantka podkreśla rolę indywidualizacji w procesie edukacyjnym, zwraca także uwagę na szereg problemów związanych z wprowadzeniem indywidualizacji w grupie zajęciowej proponując ich możliwe rozwiązania. Spora część rozdziału poświęcona jest omówieniu konstruktywistycznego modelu nauczania i jego poszczególnych etapów, a także roli nauczyciela w procesie edukacji. Kolejny rozdział skupia się na umiejętności czytania w języku obcym, która - jak zauważa Autorka - wpływa na powodzenie procesu edukacyjnego.

Na szczególną uwagę zasługuje rozdział czwarty monografii, w znacznej części poświęcony Metodzie Odimiennej Ireny Majchrzak. Po krótkim przybliżeniu sylwetki I. Majchrzak, mgr Adryan szczegółowo omawia proces powstania wykorzystanej w badaniu metody oraz jej poszczególne etapy w nauczaniu czytania. Ponadto, Autorka określa kompetencje użytkownika języka obcego, kładąc szczególny nacisk na poziom A1, który jest typowy dla etapu wczesnoszkolnego oraz proponuje zastosowanie ww. metody - zaprojektowanej na potrzeby nauczania czytania w języku rodzimym - w procesie nauczania języka obcego.

Część empiryczną dysertacji rozpoczyna rozdział piąty, który stanowi studium przypadku. Jak słusznie zauważa mgr Adryan, “[w] ostatnich latach znacząco został obniżony wiek, w którym dzieci rozpoczynają naukę języka obcego.” (str. 107), co stawia nowe wyzwania dla nauczycieli w szkołach podstawowych oraz przedszkolach. Stąd, jako główny cel badania Doktorantka stawia sprawdzenie efektywności Metody Odimiennej na gruncie nauczania języka obcego dzieci uczęszczających do klasy pierwszej (niepublicznej) szkoły podstawowej. Docenić należy

wyjątkowo szczegółowy opis zastosowanej przez Autorkę metodologii oraz uzupełnienia opisu poszczególnych kroków o porównanie z nauczaniem dzieci w wieku przedszkolnym (w oparciu o wcześniejsze doświadczenia zawodowe Doktorantki). Tak skrupulatna charakterystyka procesu implementacji omawianej metody z pewnością ułatwi jej stosowanie przez innych nauczycieli. O ile wykluczenie z badania etapu czwartego (“zabawa z sylabami”) wydaje się uzasadnione, o tyle rezygnacja z części etapu ostatniego (“nazywanie świata”) pozostawia pewien niedosyt. Wykluczenie z procedury etapu końcowego polegającego na czytaniu krótkich tekstów Autorka dysertacji motywuje ograniczeniami czasowymi oraz “brakiem odpowiednich pozycji książkowych” (str. 115), co jednak w dzisiejszych czasach, przy tak szerokim dostępie do wszelkiego rodzaju materiałów anglojęzycznych, wydaje się mało przekonującym argumentem.

W przeprowadzonym badaniu, na etapie “Inicjacji” dzieci otrzymują imiona anglojęzyczne przypisane wg następującego klucza: a) imiona mające odpowiednik fonetyczny - 8 dzieci; b) imiona mające odpowiednik niefonetyczny - 7 dzieci; c) imiona nie mające angielskiego odpowiednika - 5 dzieci. Już sam proces zmiany imienia wyklucza lub ogranicza efekt emocjonalny, na który Majchrzak kładła nacisk, dlatego też na tym etapie pojawia się szereg pytań, na które nie znalazłam odpowiedzi w monografii. Np. czy różnice w sposobie doboru imion mogły mieć wpływ na efektywność metody już na początkowym jej etapie? Skoro, jak sama Autorka pisze, “[d]zieci nie wyrażały chęci użycia zupełnie innych, niezblizonych fonetycznie imion.” (str. 174). Do której grupy należał chłopiec, który lepiej czuł się ze swoim polskim imieniem? Wg jakiego klucza dobrano mu imię? (str.118). W jaki sposób nadano imiona uczniom, którzy gorzej poradzili sobie podczas “targu liter”?

W części analitycznej monografii nieprecyzyjne wydaje się użycie terminów alofon i fonem. Omawiając różnice w wymowie poszczególnych głosek, Autorka niekiedy mylnie moim zdaniem używa pojęcia alofon, podczas gdy w omawianych przykładach (angielskich imion) mamy do czynienia z różnymi fonemami. Dla przykładu, przy omówieniu grafemu <a>, mamy do czynienia z fonemami: /æ/ - Anthony, /ə/ - Amelia, /ɑ:/ - Martha, /eɪ/ - Jakob, itd. Można odnieść wrażenie, że Autorka kieruje się polskim systemem wymowy, traktując grafem <a> jak odpowiednik fonemu /a/, co w przypadku języka angielskiego (a mówimy o imionach angielskich) nie jest zasadne. Innym przykładem jest omówienie grafemu <r>. Autorka pisze: “Znak ‘R’/‘r’ został wprowadzony dzięki imionom Martin [ɹ], Walter [ə], Alexander [ə], Victor [ə], Peter [ə], Corinne [ɹ], Martha [ɑ:]. Analiza wykorzystanych alofonów wskazuje, że był to głównie alofon [ə], a tylko raz alofon [ɹ] będący realizacją fonemu /r/.” (str. 126). Czytając ten fragment po raz kolejny można odnieść wrażenie, że mgr Adrian błędnie traktuje alofon jako wariant grafemu. Dlaczego omawiając wymowę imion

Doktorantka nie odnosi się do fonemów? Wymienione dźwięki nie odnoszą się do różnych wersji tego samego fonemu, a tak można zinterpretować ten fragment.

Pomimo powyższych uwag, analiza została bardzo skrupulatnie przedstawiona. Omawianym zagadnieniom często towarzyszą tabele oraz grafiki w postaci diagramów, co z założenia, jest bardzo dobrym zabiegiem, pozwalającym na zilustrowanie omawianych problemów.

Ostatni rozdział monografii to omówienie oraz ocena wyników przeprowadzonego badania. Mgr Adryan rozpoczyna od ewaluacji wybranej metody badawczej, dostrzegając zarówno jej mocne jak i słabe strony. Główna część rozdziału to podsumowanie poszczególnych etapów Metody Odimiennej przeprowadzonych przez Doktorantkę z uwzględnieniem zmian koniecznych w procesie adaptacji ww. metody do nauki czytania w języku angielskim oraz ograniczeń wynikających m.in. ze zmiany języka na obcy czy z pracy z dosyć liczną grupą uczniów. Rozdział kończy się sugestiami dotyczącymi możliwej kontynuacji badań nad efektywnością zastosowanej metody w nauczaniu języka obcego. Świadomość Doktorantki co do możliwych kolejnych kroków zdecydowanie zasługuje na pochwałę. Mgr Adryan proponuje m.in. aplikację metody w szkole publicznej, przeprowadzenie badania w kilku równoległych klasach czy porównanie wyników dzieci uczonych Metodą Odimienną z dziećmi uczonymi innymi metodami.

Podsumowując, Autorka wykorzystała istniejącą już metodę nauczania, jednak aplikacja Metody Odimiennej w nauczaniu języka obcego stanowi nowatorskie podejście do znanego od lat systemu proponowanego przez Irenę Majchrzak. Dodatkowo, mgr Adryan zaproponowała szereg modyfikacji, jak np. wykorzystanie percepcji słuchowej (negowanej w pierwotnym kształcie metody), przez co zwiększyła stopień adaptacji metody do celów akwizycji języka obcego.

Styl, strona redakcyjna rozprawy, bibliografia:

Od strony redakcyjnej tekst jest napisany starannie, nie dopatryłam się praktycznie żadnych literówek, błędów stylistycznych czy interpunkcyjnych (za wyjątkiem sporadycznie występującej niemieckiej interpunkcji, np. cudzysłów na str. 35; czy literówki “phonems” zamiast phonemes na str. 101 i “odkodowana” zamiast odkodowania na str. 176).

Zdecydowanie na wyróżnienie zasługuje szeroki przegląd literatury przedmiotu. Autorka uwzględniła w sumie 280 publikacji (w tym 268 publikacji naukowych, 8 rozporządzeń i 4 źródła internetowe). Poza nielicznymi niedopatrzzeniami (które wymieniam poniżej), część bibliograficzna została wzorowo zredagowana.

- uwzględniając porządek alfabetyczny, Konderak (2017) powinien znaleźć się po Komorowska (2009), a przed Kotarba-Kańczugowska (2009);
- Niemirowski (2015) powinien zostać umiejscowiony między Nęcka (2005), a Noga i Vargová (2008);
- Lenneberg (1967) nie został uwzględniony w bibliografii, chociaż jest wspomniany w pracy (str. 34);
- W tekście (str. 65) Autorka odwołuje się do Doman (1992), podczas gdy w bibliografii znajdujemy Doman i Doman (1992);
- Kilka pozycji wymienionych w Bibliografii nie zostało uwzględnionych w dysertacji: Brzezińska 1987, Gardner i MacIntyre 1993, Wieczorkowski 2009.

Wnioski:

Przedstawiona do recenzji dysertacja stanowi kompletne i nowatorskie opracowanie tematu. Doktorantka rzuciła nowe światło na znaną od wielu lat metodę nauczania, stosowaną na gruncie rodzimym, dostrzegła jej potencjał i pokazała jak można rozszerzyć jej zastosowanie o naukę języka obcego. Swoje rozważania oparła o solidnie przeprowadzony przegląd literatury przedmiotu. Autorka zdefiniowała cel pracy, trafnie dobrała metodologię, którą następnie zastosowała w części empirycznej, a także wyciągnęła szereg trafnych wniosków i zaproponowała możliwe ścieżki kontynuacji swoich badań. Dodatkowo, praca została bardzo starannie przygotowana od strony formalnej/redakcyjnej.

W związku z powyższym, uważam, że rozprawa **spełnia ustawowe wymagania** stawiane pracom doktorskim (art. 187 ust. 1-2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce; Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.), wobec czego wnoszę o **dopuszczenie mgr Karoliny Adryan do dalszych etapów przewodu doktorskiego.**

Dr hab. Magdalena Bator, prof. UWSB Merito